HSR London International Conference on Multidisciplinary Academic Research
(HSR-ICMAR) 2026
https://houghtonstreetreview.com/index.php/conference

O‘ZBEKISTONDA INKLYUZIV TA’LIMNING RIVOJLANISHI

Bastamova Zulayxo Juramuratovna
Boyovut tumanidagi 52-son umumiy
o‘rta ta’lim maktabi psixologi
https://doi.org/10.5281/zenodo.21618898

Annotatsiya
Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasida inklyuziv ta’limni rivojlantirish borasida amalga oshirilayotgan islohotlar, ushbu tizimning huquqiy-me’yoriy asoslari, ta’lim muassasalarida inklyuziv muhitni yaratishning pedagogik ahamiyati hamda zamonaviy yondashuvlar ilmiy tahlil qilinadi. Shuningdek, alohida ta’lim ehtiyojiga ega bo‘lgan bolalarni umumta’lim muassasalariga integratsiya qilishning afzalliklari, mavjud muammolar va istiqboldagi vazifalar yoritilgan.

Kalit so‘zlar: inklyuziv ta’lim, alohida ta’lim ehtiyoji, teng ta’lim, maxsus pedagogika, ijtimoiy integratsiya, individual ta’lim, pedagogik qo‘llab-quvvatlash.

Kirish

Bugungi kunda ta’lim tizimining asosiy vazifalaridan biri har bir bolaning sifatli ta’lim olish huquqini ta’minlashdan iborat. Jamiyat taraqqiyoti barcha bolalarning, jumladan, alohida ta’lim ehtiyojiga ega bo‘lgan o‘quvchilarning ham teng imkoniyatlarga ega bo‘lishini talab etmoqda. Shu bois O‘zbekistonda inklyuziv ta’lim davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylandi.

Inklyuziv ta’lim — bu faqat nogironligi bo‘lgan bolalarni umumta’lim maktablariga jalb qilish emas, balki har bir bolaning individual ehtiyojini hisobga olgan holda sifatli ta’lim olishi uchun zarur sharoitlarni yaratish tizimidir. Mazkur yondashuv inson huquqlari, ijtimoiy adolat va teng imkoniyatlar tamoyillariga asoslanadi.

Asosiy qism

So‘nggi yillarda O‘zbekiston Respublikasida inklyuziv ta’limni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylandi. Mamlakatda alohida ta’lim ehtiyojiga ega bo‘lgan bolalarning sifatli ta’lim olishini ta’minlash, ularni jamiyat hayotiga to‘laqonli integratsiya qilish hamda barcha bolalar uchun teng ta’lim imkoniyatlarini yaratish maqsadida keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Ushbu islohotlarning huquqiy asosini O‘zbekiston Respublikasining "Ta’lim to‘g‘risida"gi Qonuni, "Nogironligi bo‘lgan shaxslarning huquqlari to‘g‘risida"gi Qonuni hamda inklyuziv ta’limni rivojlantirishga qaratilgan davlat dasturlari tashkil etadi.

Mazkur huquqiy hujjatlar asosida umumta’lim maktablarida inklyuziv ta’limni bosqichma-bosqich joriy etish, alohida ta’lim ehtiyojiga ega bo‘lgan bolalarni pedagogik va psixologik qo‘llab-quvvatlash, ta’lim muassasalarida inklyuziv muhitni shakllantirish hamda ularning ta’lim olish huquqlarini to‘liq ta’minlash bo‘yicha samarali mexanizmlar yaratildi.

Inklyuziv ta’limni rivojlantirishning yangi bosqichi sifatida 2025-yilda qabul qilingan Vazirlar Mahkamasining 818-son qarori alohida ahamiyat kasb etdi. Mazkur qarorga muvofiq Toshkent shahrida Ko‘p funksiyali inklyuziv-resurs markazi, shuningdek, Qoraqalpog‘iston Respublikasi va barcha viloyatlarda bittadan Ko‘p funksiyali inklyuziv-resurs maktablarini tashkil etish belgilandi. Ushbu markazlarning asosiy vazifalari alohida ta’lim ehtiyojiga ega bo‘lgan bolalarni kompleks baholash, korreksion-pedagogik xizmatlar ko‘rsatish, umumta’lim maktablariga metodik yordam berish hamda pedagog kadrlarning kasbiy salohiyatini oshirishdan iborat.

Qarorda, shuningdek, 2026/2027-o‘quv yilidan boshlab tajriba-sinov tariqasida inklyuziv-korreksion maktablar faoliyatini yo‘lga qo‘yish hamda 2027-yildan maxsus pedagoglarni kasbiy

sertifikatlash tizimini joriy etish vazifalari belgilangan. Ushbu yangiliklar inklyuziv ta’lim sifatini xalqaro standartlar darajasiga olib chiqishga xizmat qilmoqda.

Islohotlarning muhim yo‘nalishlaridan yana biri pedagog kadrlarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish hisoblanadi. Bugungi kunda o‘qituvchilar, logopedlar, defektologlar, psixologlar va tyutorlar uchun maxsus malaka oshirish kurslari tashkil etilib, ularning differensial ta’limni tashkil etish, individual ta’lim rejalari ishlab chiqish, moslashtirilgan o‘quv dasturlaridan foydalanish hamda zamonaviy baholash usullarini qo‘llash bo‘yicha bilim va ko‘nikmalari muntazam takomillashtirilmoqda. Pedagoglar, mutaxassislar va ota-onalar o‘rtasidagi samarali hamkorlik esa har bir bolaning individual rivojlanishini ta’minlashda muhim omil bo‘lib xizmat qilmoqda.

Ta’lim muassasalarining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash ham inklyuziv ta’limni rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlaridan biridir. Umumta’lim maktablarida panduslar, taktil yo‘laklar, maxsus sanitariya xonalari, moslashtirilgan sinf jihozlari, Brayl alifbosidagi o‘quv adabiyotlari hamda zamonaviy raqamli ta’lim resurslari bilan ta’minlash ishlari bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda. Universal dizayn tamoyillarining joriy etilishi barcha o‘quvchilar uchun xavfsiz, qulay va inklyuziv ta’lim muhitini yaratishga xizmat qilmoqda.

Inklyuziv ta’limni rivojlantirishda xalqaro hamkorlik ham muhim o‘rin egallaydi. UNICEF, Islom taraqqiyot banki, Ta’lim bo‘yicha global hamkorlik (GPE) va boshqa xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda amalga oshirilayotgan loyihalar doirasida kompetensiyaga asoslangan ta’limni rivojlantirish, o‘quv dasturlarini takomillashtirish, pedagoglarni tayyorlash hamda zamonaviy metodikalarni joriy etish bo‘yicha keng ko‘lamli ishlar olib borilmoqda.

Shuningdek, Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi, Ijtimoiy himoya milliy agentligi hamda xalqaro tashkilotlar hamkorligida inklyuziv ta’limni ommalashtirishga qaratilgan ilmiy-amaliy konferensiyalar, seminarlar va targ‘ibot tadbirlari muntazam tashkil etilmoqda. Mazkur tadbirlar pedagoglar, ota-onalar va keng jamoatchilik o‘rtasida inklyuziv ta’lim madaniyatini shakllantirish, nogironligi bo‘lgan bolalarga nisbatan ijobiy munosabatni rivojlantirish hamda ta’limdagi mavjud to‘siqlarni bartaraf etishga xizmat qilmoqda.

Amalga oshirilayotgan islohotlar natijasida umumta’lim maktablarida inklyuziv sinflar soni izchil ortib bormoqda, alohida ta’lim ehtiyojiga ega bo‘lgan bolalarning ta’lim bilan qamrovi kengaymoqda, pedagoglarning kasbiy salohiyati yuksalmoqda va ta’lim sifati bosqichma-bosqich xalqaro standartlarga moslashtirilmoqda. Shu bilan birga, ayrim hududlarda maxsus pedagog kadrlar yetishmasligi, metodik ta’minotning to‘liq shakllanmaganligi hamda ota-onalar va jamoatchilikning inklyuziv ta’lim bo‘yicha xabardorlik darajasini yanada oshirish zarurati saqlanib qolmoqda. Ushbu muammolarni bartaraf etish pedagoglarning uzluksiz malaka oshirish tizimini takomillashtirish, ilmiy-metodik tadqiqotlarni kengaytirish va ilg‘or xalqaro tajribalarni milliy ta’lim tizimiga samarali tatbiq etishni talab etadi.

Umuman olganda, O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan inklyuziv ta’lim islohotlari har bir bolaning ta’lim olish huquqini ta’minlash, inson qadrini ulug‘lash va ijtimoiy adolat tamoyillarini hayotga tatbiq etishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Mazkur islohotlar mamlakatda inklyuziv jamiyatni shakllantirish hamda barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda muhim omillardan biri hisoblanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekistonda inklyuziv ta’limni rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar barcha bolalarning sifatli ta’lim olish huquqini ta’minlashga xizmat qilmoqda. Inklyuziv ta’lim nafaqat alohida ta’lim ehtiyojiga ega bo‘lgan bolalarning ijtimoiy moslashuvini ta’minlaydi, balki jamiyatda insonparvarlik, bag‘rikenglik va teng imkoniyatlar madaniyatini rivojlantiradi. Kelgusida pedagoglar malakasini oshirish, zamonaviy infratuzilmani kengaytirish, ilmiy-metodik ta’minotni takomillashtirish hamda ota-onalar bilan hamkorlikni kuchaytirish inklyuziv ta’lim samaradorligini yanada oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasining **"Ta’lim to‘g‘risida"**gi Qonuni.
2. O‘zbekiston Respublikasining **"Nogironligi bo‘lgan shaxslarning huquqlari to‘g‘risida"**gi Qonuni.
3. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining inklyuziv-resurs maktablarini tashkil etish bo‘yicha 2025-yil 24-dekabrdagi 818-son qarori.
4. UNICEF Uzbekistan. Inklyuziv ta’lim bo‘yicha materiallar va tavsiyalar.
5. Roziqova R.R. **"O‘zbekistonda inklyuziv ta’limning huquqiy asoslari, pedagogik imkoniyatlari"** // Advances in Science and Education, 2026.
6. Vahobjonova D., Kamolova A. **"Inklyuziv ta’lim va zamonaviy ta’limning asosiy tamoyillari"** // Science and Education, 2026.